

IKren presoen eguna. Xalbador ikastegiaren festa beste egun batera gibelatu dute, Makeari kalterik ez egiteko. Pentsa dezakezuen bezala, *ENBATA*k ez du huts egin: kultura eta politika uztartze hori salatu du. Bi gertakari horiek garbiki erakusten dute, batzuk ala besteak akort direla ikusteko kulturak eta politikak ez dutela nahasi behar. Beraiek hunkituak direlarik, batzuek ala besteak senditzen dute zer kalte ekar dezakeen nahaste-borraste horrek. Baina gizon berak direlarik arduradun edo alderdi politiko edo kargu publikoa batean, zein handia den kulturak daukan indarraz baliatzeko tentazioa?

Ez, Antonio Campos-ek ez zuen EAJ sostengatu behar, baina maila horretako karguak dituzten besteek ere, politikatik at egon behar dute.

BALEREN BAKAIKOA

EKONOMI EGOERAZ

Ekonomia depresiotik irteten ari omen da. Izan ere, bi edo hiru urte luze igaro ondoren, badirudi ekonomia bizkortzen ari dela. Lehenengo berri baikorrak EEBBetatik etortzen hasi zirenen, Barne-Produktu Gordina (BPG) uste baino gehiago hazten ari zelako. Halere, geroago hazkunde hori zertxobait moteldu egin da, baina zalantza gutxi dago egoera hobera egiten ari dela, nahiz interes-tasak igotzeko arriskuan egon, inflazioa pizten ari dela-eta.

Europako Batasunean ere ildo honetatik doa ekonomia, baina hazkunde-tasak apalagoak dira. Eta antzeko zerbait gertatzen da Espainiako estatuko ekonomiarekin, hemen ere uste zen baino gehiago hazten ari baita BPGa. Jakina, aurrakusi ziren zenbaki makroekonomikoek ezer gutxi balio dute gobernu zentralak, ohizkoa denez, aurrikuspen horiek, behin eta berriro, doitu behar izan baititu.

Egoera hobea honekin lotuta, Espainiako estatuan langabetu-kopurua zertxobait murriztu da garai honetan, INEMek

ematen dituen datuek honela adierazten dute behintzat. Izan ere, azken sei hilabeteetan, jarraian, kopuru hori urritu egin da, nahiz urriketa hori espektakularra ez izan. Baina ikusi denez, behin-behineko iraupena duten lanpostuak dira eta turismoarekin zerikusia dutenak, udaldia igaro ondoren, Irailetik hasita, berriro ere, langabetu-kopuruak gora egin baitu. Eta honen guztiaren ondorioz, barne-kontsumoak hazkunde negatiboa dauka; beraz, norentzat ekoizten ditugu ondasunak eta zerbitzuak egunetik egunera gehiago produzitu eta kontsumo-ahalmen txikiagoa badugu? Ekonomi sistema honek ondo funtzionatzeko gehiengoak egunetik egunera okerrago bizi behar du, hori da behintzat datu ekonomikoak adierazten diguna; beraz, non egon liteke prozesu honen muga?

Hemendik atera daitekeen ondorioa: langabezia luzerako daukagu. Izan ere, uzkurraldian lanpostu ugari galtzen dira, eta bizkorraldian, berriz, tantaka sortu. Beraz, ekonomi egiturak aldatzen ez diren bitartean, egunetik egunera jende gutxiagok egingo du lana, eta egiten duenak egoera kaxkarragotan. Hori ziurtatzea ez da batere zaila. Baina, non aurkitu irtenbideak? Orain arte proposatu direnak: lanorduak murriztu, inbertsioak bultzatu, interes-tasak apaldu, pizgarri fiskalak eratu etab., ez dira gai izan gauzak gehiegi mugiarazteko.

EKONOMI ERAKUNDE BERRIAZ

NAFTA (North American Free Trade Association) 1994ko Urtarrilaren lehenean sartu zen indarrean. Elkarte ekonomiko hori Kanadak (27 milioi biztanle), Mexikok (87,8 milioi biztanle) eta EEBBek (252 milioi biztanle) osatzen dute. Beraz, 367 milioi biztanleko ekonomi elkarteak eratzen ari dira hiru kide hauek. Halere ez da pentsatu behar guztiak kontsumitzaileak direnik, ahalezko kontsumitzaileak baizik, Mexikon, adibidez, eros-ahalmen txikia baitago, eta antzeko zerbait gertatzen da beste kideen hirietako biztanle askoren artean.

Bestalde, Elkarte honen xedea beraien arteko merkataritza librea, poliki-poliki, bultzatzea da, eta horretarako muge-tako oztopo guztiak suntsituko dira epe ertain batean. Beraz, Europako Batasunaren parean jarriko da merkatuaren dimentsioari dagokionez.

NAFTAren sorrera Chiapaseko erreboltarekin lotzen da, erakunde hori sortu zen egun berean hasi baitziren herrialde horretako arazoak kaleratzen. Izan ere, Mexikok aukera guztiak dauzka galtzaile irteteko elkarte horretatik eta jadanik txiroa zena gehiago txirotzeko. Alde batetik, Iparraldeko bi kide erraldoien ondasunak arrapaladan sartuko dira Mexikoko merkatuetan eta, bien bitartean, honek ez dauka gehiegi eskaintzeko petrolio merkea eta beste zenbait lehengai ez badira. Bigarrenik, Mexikon inbertsioak egingo dituzte, baina EEBBetan edo Kanadan onartezinak direnak, kutsadura sortzen dutela-eta; honetan langile-sindikatuak paper garrantzitsua joko dezakete. Eta hirugarrenik, EEBBei hainbeste kostatzen zaien mexikar etorkinen arazoa gehiago kontrola dezake Washingtoneko gobernuak.

Oro har, ez dut uste oparotasun ekonomikoa garatuko denik hiru herrialdeetan zehar, eta Mexikarrek txirotasunetik ateratzeko nahiko lan izaten jarraituko dute. Bien bitartean, beste bi kideek errazago izango dute.

GATT ETA BERE AKORDIOAZ

1993. urtearen amaieran GAT Teko (Arantzel eta Merkataritza buruzko Akordio Orokorra) akordioak sinatu ziren, eta nazioarteko erakunde ekonomiko honen anaiek (FMI= Nazioarteko Moneta-Fondoa, eta BM=Munduko Bankua) beren biltzarrik burutu zituzten bederatzi hilabete beranduago. Hiru erakunde hauen erabakiak kide izategatik ordaintzen diren kuoten arabera hartzen dira. Eta jakina, hiruretan EEBBek jaritzen dute diru gehien eta ondorioz, beste hiruzpalau kideen laguntzarekin nahi dituzten proposamenak ateratzen dituzte aurrera.

GATTen helburua merkataritza askea ahalbideratzea da. Baina jakin, badakigu, lehengo mendetik gainera, merkataritza libreak herrialde aurreratuenak profitatzen dituela, eta kasu honetan EEBB, EB, Japonia eta antzeko herrialde garatuak dira abantailak erdietsiko dituztenak. Hirugarren munduko herrialdeetatik estatu garatuek lehengaiak arras merke inportatuko dituzte; aldiz, estatu garatu hauetatik ondasu-

nak masan eramango dituzte herrialde txiro haietara; eta herrialde hauen ekoizpen-aukera gehienak baztertuta geratuko dira, garapenaren abantailak gehiago kontzentratuko baitira lehen munduko herrialdeetan.

Hori gutxi baldin bada, FMI eta MB dauzkagu gorago esan dena errematatzeko. Lehenak, kanpo-merkataritza arekatua eta herrialde aberatsentzat abantailatsua izateko arauak ematen ditu, eta dirua utzi estatu txiro guztien ekonomiak herrialde garatuen zerbitzuan egon daitezzen; eta bigarreni, goitik datozen aginduak betetzen badituzte, dirua maileguan ematen zaie, beren ekonomiak doi eta egoki ditzaten.

Honi guztiari inperialismoa deitzen ziztaion duela zenbait urte. Orain inor ez da kezkatzen arazo larri honetaz; inperialismo hitza hiztegitik kendu ondoren, fenomeno ekonomiko hori desagertu bailitzan ari gara azterketa politiko-ekonomikoak egiten, baina herrialde txiroen sufrimenduek hor diraute.

EUROPAKO BATASUNAREN «ERRODILLOAZ»

EBren «errodilloa» berriro agertu zaigu eta bere eragina nabaritu da Euskal Herrian. Urtealdi honetan AHV/BLGren itxiera bideratu da. Euskal Herriko enpresa enblematikoa zena, Euskalduna zen bezala, ixtear dago. Beste urte bat iraungo du. Duela zenbait urte hamar mila langiletik gora enplegatzen zituen enpresa erraldoi honek, eta bere ordeztu eraikiko denak mila ez ditu behar. EBren politikak ahalbideratu du hori guztia: zaharra suntsitu eta berririk apenas ez sortu, Frantziako estatuak edo Alemaniak jadanik bideratuta baitzeukaten industria hori, edo honen hutsunea beteko zuena.

Egoera tamalgarri hau konpentsatzeko uste genuen Arriortua jaunak bere helburuak beteko zituela eta Zornotzan plan-ta erraldoi bat eraikiko zuela. Baina guztia hutsa izan da. Eskerrik Iruñean (Landaben) Arriortuaren enpresak aldeko apostua egin zuela, eta ondorioz, poztu beharrean gaude, bere eragin baikorra baitu Euskal Herriarentzat, nahiz Eusko Komunitate Autonomotik kanpo kokatua egon.

Arrantzan ere EBk agintzen digu. Baina EBn Frantziako estatuak agintzen duenez, nahi duena egiten jarraitzen du. EBko legea Espainiako estatuari betearazi, baina berak nahi duena egiten du. Antzeko zerbait gertatuko zaigu mahastiekin. EBk erabakiko du zenbat murriztu behar diren mahastiak, eta jakina, ahulena galtzaile; beraz, une gogorragoak periferian gaudenontzat.

Izan ere, Elkartean, *klub* batean bezala, kide izan nahi duenak aurretik ezarrita zeuden arauak onetsi behar ditu, eta arauak sortzaileek egiten dituzte. Gerora datozenek arau horiek bete behar dituzte. Beraz, abantailarekin jokatzeko dute sortzaileek. Eta jakina, EB klub bat da, eta arauak eta kide izateko epeak lehenengo sortzaileek ezarri zituzten, eta nahiko denbora izan zuten beren egitura ekonomikoak egokitzeko. Ea noiz sortzen den geure tamainako elkartea!

XABIER ETXANIZ

INURRI LANGILEEN FRUITUAK. GERTAKARI HANDI ETA XUMEAK

Herri bateko kulturgintzaren eboluzioa aztertzean ekintza edo gertakari garrantzitsuak kontuan hartzen diren bezala, txiki eta xumeak ere presente izan behar ditugu. Nire ustez, Egunkariako irakurlea naizen aldetik, oso garrantzitsua eta itxaropentsua izan da Egunkariak Jaurilaritzarekin lortutako akordioa; orain arte Euskal Herriko eta nazioarteko albiste garrantzitsuen berri genuen bitartean, hemendik aurrera albiste horiek osatuz joango diren gehigarri eta kolaborazio bereziak lortuko dituela uste dugu.

Garrantzitsua izan da AEKrekin lortutako akordioa (HABEko euskaltegiak desegitearekin erlazonaturik egon daitekeen akordioa?), baina oraindik asko falta da helduen euskalduntze-alfabetatze lanetan ari den jendearen egoera normalizatzeko, lan-baldintzak, aseguruak, lokalak,... urrats handia eman da, baina bidaiak luzea izango da.